

SIMONE WEILOVÁ

ZAKORENENOST

EUROPA

SIMONE, WEILOVÁ

EUROPA

Vydanie publikácie z verejných zdrojov
podporil Fond na podporu umenia.

u. fond
na podporu
umenia

Simone Weilová *Zakorenenosť*

Preklad a poznámky © Andrej Záhurecký 2023

Portrét autorky © Milan Špak 2023

Redakčná úprava © Martin Plch 2023

Návrh prebalu a grafická úprava © Martin Vrabc 2023

bee&honey
visuálna komunikácia

Sadzba © Milan Beladič (www.beeandhoney.sk) 2023

Ako štvrtý zväzok edície Sophia Perennis

vydalo © Vydavateľstvo Európa, s.r.o. 2023

Prvé slovenské vydanie

www.vydavatelstvo-europa.sk

ISBN 978-80-8237-022-8

ZAKORENENOSŤ

Zväzok 4

OBSAH

Osoba a posvätno	7
Štúdia k deklarácii povinností voči ľudskej bytosti	39
Zakorenenosť	51
<i>Predslov editorky</i>	53
Prvá časť: Potreby duše	59
Druhá časť: Vykorenenosť	91
Tretia časť: Zakorenenosť	207

OSOBA A POSVÄTNO

**(Spoločenstvo – Osoba – Neosobné
– Právo/spravodlivosť)**

„Nezaujimate ma.“ Tieto slová človek nemôže adresovať druhému bez toho, aby sa dopustil krutosti a ranil spravodlivosť.¹

„Vaša osoba ma nezaujima.“ Tieto slová môžu mať svoje miesto v citovo vypätom rozhovore medzi blízkymi priateľmi bez toho, aby zranili to, čo je v tomto priateľstve najchúlostivejšie a najviac vydané napospas nedôvere.

Rovnako môžeme vysloviť a neponížiť sa tým: „Moja osoba nie je dôležitá,“ nepovieme však: „Ja nie som dôležitý.“

Je to dôkaz, že slovník moderného, takzvaného personalistického myšlienkového prúdu je chybný. A v tejto oblasti platí, že tam, kde je závažná chyba v slovníku, je takmer nemožné, aby nebola aj závažná chyba v myslení.

V každom človeku je niečo posvätné. Nie je to však jeho osoba. Nie je to ani ľudská osoba. Je to jednoducho on, onen človek.

Tamto je človek kráčajúci po ulici, má dlhé ruky, modré oči, jeho myslou prechádzajú myšlienky, o ktorých nič neviem, ale možno za veľa nestoja.

Nie je to jeho osoba ani ľudská osoba v ňom, čo je posvätné. Je to on. On celý. Ruky, oči, myšlienky, všetko. Ničomu z toho by som neublížila bez nesmiernych škrapúl.

Keby ľudská osoba v ňom bola pre mňa tým, čo je posvätné, ľahko by som mu mohla vypichnúť oči. Aj ako slepý by bol ľudskou osobou, presne ako predtým. Nijako by som sa tým nedotkla ľudskej osoby v ňom. Zničené by boli iba jeho oči.

Je nemožné definovať úctu k ľudskej osobe. Nejde tu iba o nemožnosť slovnej definície. Do tejto skupiny patrí veľa oslnivých pojmov. Tento pojem [ľudskej osoby]² sa však nedá ani uchopiť; nemožno ho definovať či vymedziť bezslovnou operáciou myslenia.

---

1 Dva úvodné texty, *Osoba a posvätno (La personne et le sacré)* a *Štúdiá k deklarácii povinností voči ľudskej bytosti (Étude pour une déclaration des obligations envers l'être humain)*, prekladáme podľa ich prvého vydania, in Simone Weil, *Écrits de Londres et dernières lettres*, Gallimard, Paris 1957, s. 11-44 (prvý text) a s. 74-84 (druhý text). (Pozn. prekl.)

2 Hranaté zátvorky a v nich doplnené slovo/slová je/sú naše. (Pozn. prekl.)

Vziať ako pravidlo verejnej morálky pojem, ktorý sa nedá definovať a uchopiť, znamená dať priechod všemožným druhom tyranie.

Pojem práva, ktorý sa dostal do širšieho sveta v roku 1789, bol pre svoju vnútornú nedostatočnosť neschopný plniť funkciu, ktorá mu bola zverená.

Zlučovať dva vnútorne nedostatočné pojmy a hovoriť o právach ľudskej osoby nás nedoviedie ďaleko.

Čo mi vlastne bráni vypichnúť tamtomu mužovi oči, ak mám možnosť a chuť urobiť to?

Hoci je pre mňa celý posvätný, nie je pre mňa posvätný z každého hľadiska, z každej stránky. Nie je pre mňa posvätný zato, že jeho ruky sú dlhé, zato, že jeho oči sú modré, zato, že jeho myšlienky možno za veľa nestoja. Ani zato, že je vojvodom, ak ním je. Ani zato, že je handrárom, ak ním je. Nič z toho by nezadržalo moju ruku.

To, čo by ju zadržalo, je vedomie, že keby mu niekto vypichol oči, jeho dušu by mučila myšlienka, že mu bolo ublížené.

Od útleho detstva až po hrob je v hĺbke srdca každej ľudskej bytosti čosi, čo napriek skúsenosti so všetkými zločinmi, ktorých sme sa dopustili, museli sme ich znieť alebo byť ich svedkami, nezlomne očakáva, že sa voči nej bude konať dobro, nie zlo. Práve toto, prv než všetko ostatné, je v každej ľudskej bytosti posvätné.

Dobro je jediný zdroj posvätnosti. Iba dobro a to, čo súvisí s dobrom, je posvätné.

Táto hlboká, detinská časť srdca, ktorá vždy očakáva dobro, nie je tou, o ktorú sa hrá, keď sa niečoho dožadujeme. Malý chlapec žiarlivo sledujúci, či jeho brat nedostal o trochu väčší kus koláča, podlieha pohnútke, ktorá pochádza z oveľa povrchnejšej časti duše. Slovo „spravodlivosť“ má dva veľmi rozdielne významy, ktoré súvisia s týmito dvomi časťami duše. Dôležitou je len ten prvý.

Zakaždým, keď z hĺbky ľudského srdca vyvstane detinská sťažnosť: „Prečo mi ubližujú?“, ktorej sa nedokázal ubrániť ani Kristus, je tu nepochybne nespravodlivosť. Ak ide totiž – ako sa

to často stáva – iba o dôsledok chyby, nespravodlivosť spočíva vo vysvetlení, ktoré je vnútorne nedostatočné.

Tí, čo uštedrujú rany vyvolávajúce tento výkrik, podliehajú v závislosti od povahy a okolností rôznym pohnútkam. Daktori občas nachádzajú v tomto výkriku slastné potešenie. Mnohí ho však ani nepostrehnú. Je to totiž tichý výkrik, počuť ho iba v hĺbke srdca.

Tieto dve rozporenia mysle majú k sebe bližšie, než sa zdá. Druhé je len slabšou podobou prvého. Nepovšimnutie tohto výkriku sa ochotne udržiava, keďže nám lichotí a skrýva sa v ňom istý pôžitok. Niet iných hraníc pre naše vôľové vzopätia, ako sú nevyhnutné obmedzenia hmoty a existencia iných ľudských bytostí okolo nás. Každé imaginárne rozšírenie týchto hraníc je pôžitkárstvom, takže pôžitok je prítomný vo všetkom, vďaka čomu zabúdame na skutočnosť prekážok. Preto sú také opojné prudké zvraty ako vojna či občianska vojna, ktoré robia z ľudských životov čosi neskutočné a menia ich na čosi prízračné. A preto je aj otroctvo pre pánov také príjemné.

Zdá sa, že u tých, ktorí museli znášať priveľa úderov, ako napríklad otroci, je táto časť srdca, v ktorej trpené ubližovanie vyvoláva prekvapený výkrik, mŕtva. Nikdy však nie je úplne mŕtva. Len už viac nedokáže kričať. Je v stave nečujného a neprestajného vzlykotu.

Ale dokonca aj u tých, u ktorých je schopnosť kričať nedotknutá, sa tomuto výkriku takmer nikdy nepodarí, aby sa vo vnútri či navonok prejavil súvislými slovami. Slová, ktoré sú pokusom o jeho vyjadrenie, znejú väčšinou falošne.

Dá sa tomu vyhnúť tým menej, že ľudia, ktorí najčastejšie pociťujú, že sa im ubližuje, sú práve tými, čo najmenej vedia rozprávať. Nie je nič strašnejšie, ako sledovať habkajúceho nešťastníka na súde, ako stojí pred sudcom, ktorého jazyk je elegantný a plný dôvtipných posmeškov.

Okrem intelektu je jedinou ľudskou schopnosťou, ktorá má skutočný záujem na verejnej slobode vyjadrovania, oná časť srdca, ktorá kričí proti zlu. Ale pretože sa nevie vyjadriť, sloboda pre ňu veľa neznamená. Najprv je potrebné, aby verejné školstvo bolo schopné v čo najväčšej miere poskytnúť tejto časti srdca vyjadrovacie prostriedky. Ďalej je potrebný režim verejného vyjadrovania

názorov, založený menej na slobode než na atmosfére ticha a pozornosti, v ktorej bude možné počuť tento tichý a nepodarený výkrik. A nakoniec je potrebný inštitucionálny systém, ktorý bude do riadiacich funkcií privádzať čo najviac ľudí, schopných a túžiacich počuť tento výkrik a chápať ho.

Je jasné, že strana zaujatá získaním alebo uchovaním vládnej moci nedokáže vidieť v týchto výkrikoch nič iné ako hluk. Bude reagovať v závislosti od toho, či je tento hluk rušivý pre hluk jej vlastnej propagandy, alebo ho posilňuje. V nijakom prípade však nie je schopná nežnej a prorockej pozornosti, aby rozlíšila význam takýchto výkrikov.

Na nižšom stupni to platí aj pre organizácie, ktoré sú znečistené napodobovaním politických strán. A v prípade, že verejný život je ovládaný straníckou hrou, to platí pre všetky organizácie, vrátane napríklad odborov a dokonca aj cirkví.

Samozrejme, strany a im podobné organizácie majú rovnako ďaleko k škrupuliam intelektu.

Keď je sloboda vyjadrovania v skutočnosti slobodou propagandy pre organizácie tohto druhu, práve tie časti ľudskej duše, ktoré si ako jediné zaslúžia vyjadriť sa, túto slobodu vyjadrovania nemajú. Alebo ju majú v celkom zanedbateľnej miere, sotva viac než v totalitárnom systéme.

Platí to v demokracii, kde hra strán určuje rozdelenie moci, teda v tom, čo sme my Francúzi až doteraz nazývali demokraciou. Inú totiž nepoznáme. Preto treba vytvoriť niečo iné.

To isté kritérium, uplatnené analogickým spôsobom na každú verejnú inštitúciu, môže viesť k rovnako zjavným výsledkom.

Nie osoba je tým, čo poskytuje toto kritérium. Výkrik bolestivého prekvapenia, vyvolaný v hĺbke duše tým, že sa nám ubližuje, nie je niečo osobné. Zasiahnutie osoby a jej túžob ho nedokáže vyvolať. Vyviera vždy zo zážitku dotyku s nespravodlivosťou prostredníctvom bolesti. U posledného z ľudí, rovnako ako u Krista, je to neosobný protest.

Veľmi často počuť aj výkriky osobného protestu, tie sú však nepodstatné. Môžeme ich vyvolať, koľko len chceme, a neporušíme tým nič posvätné.

To, čo je v ľudskej bytosti posvätné, zďaleka nie je osoba, ale to, čo je v nej neosobné.

Posvätné v človeku je všetko neosobné, jedine to.

V našej dobe, keď si spisovatelia a vedci čudesne uzurpovali postavenie kňazov, verejnosť s pochopením, ktoré sa však vôbec neopiera o rozum, uznáva, že umelecké a vedecké schopnosti sú posvätné. Všeobecne sa to pokladá za niečo samozrejmé, aj keď to také zďaleka nie je. Keď chceme pre to uviesť nejaký dôvod, tvrdíme, že výraz týchto schopností patrí k tomu najvyššiemu rozvinutiu ľudskej osoby.

Často ide naozaj iba o to. V takom prípade je ľahké vidieť, akú to má cenu a k čomu to vedie.

Vedie to k takým predstavám o živote, ako je napríklad taký bežný názor v našom storočí, vyjadrený príšernou Blakovou vetou: „Je lepšie zahrdúsiť dieťa v kolíske, ako v sebe prechovávať nejakú neuspokojenú túžbu.“ Alebo ako predstava, z ktorej pochádza koncepcia nemotivovaného činu. Vyústením toho je veda, ktorá uznáva všemožné druhy noriem, kritérií a hodnôt, s výnimkou pravdy.

Pre ľudí, prostredníctvom ktorých sa gregoriánsky chorál, románske kostoly, *Ilias*, objav geometrie dostali až k nám, neboli tieto veci príležitosťou na ich rozvoj.

Veda, umenie, literatúra, filozofia, ktoré sú iba formami osobného rozvoja,³ patria do oblasti, kde má miesto závratný a oslnivý

---

3 Weilová používa výraz „la personne“ (osoba). Hovoríme potom o osobe a osobnom, nepoužívame tu v súčasnosti zaužívaný výraz „osobnostný“ (napr. rozvoj). Dôvodom pre túto voľbu je aj skutočnosť, že Weilová v predchádzajúcich odsekoch hovorí o filozofickej či ontologickej vrstve osoby ako o niečom, čo je v protiklade k posvätnému, takže keď neskôr hovorí o „rozvinutí ľudskej osoby“, nechceme tento odkaz na ontologickú úroveň osoby redukovat' použitím adjektíva „osobnostný“, ktoré má väčšmi psychologizujúce zafarbenie. Ako vidíme, Weilovej analýza sa na tomto mieste neobmedzuje iba na uvedenie ontologickú vrstvu ľudskej osoby, ale naznačuje aj javy, ktoré v jej dobe ešte len získavali obrysy, aby sa neskôr naplno etablovali a stali sa určujúcou črtou našich súčasných spoločností. Máme na mysli neúmerný dôraz kladený na konštruovanie osobnosti a jej odlišenie sa od iných osobností. Pri čítaní ďalších odsekov Weilovej textu budeme môcť ľahko prepojiť autorkine úvahy o spôsobe uchopovania ľudského

úspech, vďaka ktorému sú niektoré mená živé po tisíce rokov. Ale nad touto oblasťou, vysoko nad ňou, je iná, ktorá je od prvej oddelená priepasťou a kde sa nachádzajú veci prevzácnej kvality. Tie sú podstatne anonymné.

Je vecou náhody, či meno tých, ktorí sa dostali do tejto oblasti, pretrvá, alebo sa stratí. Aj keď pretrvá, oni sa stali anonymnými. Ich osoba zanikla.

Pravda a krása prebývajú v tejto sfére neosobných a anonymných vecí. Posvätnou je práve táto sféra. Druhá sféra nie je posvätná, alebo ak áno, tak len na spôsob, ako by bola posvätná farebná škvrna, znázorňujúca na obraze hostiu.

Pokiaľ ide o vedu, tu je posvätná pravda. Pokiaľ ide o umenie, tu je posvätná krása. Pravda a krása sú neosobné. Toto všetko je až príliš zřejmé.

Keď dieťa sčítava čísla a pomýli sa, chyba nesie pečať jeho osoby. Ak to však urobí celkom bezchybne, jeho osoba je v celej operácii neprítomná.

Dokonalosť je neosobná. Osoba v nás je časťou, ktorá patrí na stranu chyby a hriechu. Všetko úsilie mystikov bolo vždy zacieľené na dosiahnutie toho, aby v ich duši už nebola nijaká časť, ktorá by mohla povedať „ja“.

Ale časť duše, ktorá hovorí „my“, je ešte neporovnateľne nebezpečnejšia.

---

nešťastia ľuďmi pri moci so súčasným vývojom, ktorého sme v tomto smere svedkami.

Zároveň by sme v tomto bode chceli poukázať na súvislosť, ktorú Weilová naznačuje a ktorá sa od jej čias celkom obnažila a ukázala v plnej nahote. Ak je – povedané Weilovej slovami – v človeku posvätné všetko, čo je neosobné, a jedine to, a zároveň je fungovanie spoločnosti a jej hodnotová orientácia, alebo skôr dezorientácia, skrz-naskrz preniknutá príklonom k osobnému či osobnostnému s celou paletou jeho všemožných odtienkov, je viac než evidentné, že táto spoločnosť stratila vnútorné, vyživujúce spojenie s posvätnom. Posvätno ako principiálny tmel ľudského spoločenstva, ako univerzálna, v hĺbke zjednocujúca, alebo skôr hlbokú jednodu odhaľujúca vertikála, je odsunuté celkom do úzadia, ba odmietnuté, v prospech osobných idiosynkrázií jednotlivcov v najrôznejších výsekoch ľudského života. Uvedená súvislosť medzi akcentovaním osoby a/alebo osobnosti a stratou horizontu posvätného by si zaslúžila podrobnú štúdiu. Pozri k tomu aj René Guénon, *Vláda kvantity a znamenia časov*, preklad Andrej Záthurecký, Európa, Bratislava 2022, kap. VII. a IX. (Pozn. prekl.)

Iba mimoriadne číra pozornosť, ktorá je mysliteľná len v samote, umožňuje prejsť k neosobnému. Nejde iba o faktickú samotu, ale o samotu duševnú. K tomuto prechodu nikdy nedochádza u niekoho, kto o sebe premýšľa ako o členovi nejakého spoločenstva, časti nejakého „my“.

Ludia v spoločenstve nemajú prístup k neosobnému, a to ani v jeho nižších formách. Skupina ľudí nedokáže ani len sčítavať. Sčítavanie sa uskutočňuje v mysli, ktorá na chvíľu zabudne, že existuje ešte nejaká iná myseľ.

Osobné je v protiklade k neosobnému, ale existuje prechod od jedného k druhému. Neexistuje však prechod od kolektívneho⁴ k neosobnému. Spoločenstvo sa najprv musí rozpustiť do oddelených osôb a až potom je možné vstúpiť do neosobného.

Jedine v tomto zmysle má osoba väčšiu účasť na posvätnom ako spoločenstvo.

Nielenže je spoločenstvo vzdialené od posvätného, ale tým, že ponúka jeho falošnú napodobeninu, od neho odvádza.

Chyba prisudzujúca spoločenstvu posvätný charakter je modloslužobníctvom. V každej dobe, v každej krajine je to ten najrozšírenejší zločin. Ten, v očiach koho je dôležitý iba rozvoj osoby, celkom stratil zmysel pre posvätno. Je ťažké povedať, ktorý zo zločínov je horší. Často sa v určitom pomere vyskytujú u jedného človeka obidva. No druhá chyba je menej životaschopná a zvykne mať kratšie trvanie ako prvá.

Boj medzi Nemeckom roku 1940 a Francúzskom toho istého roku nebol z duchovného hľadiska v zásade bojom medzi barbarstvom a civilizáciou, medzi dobrom a zlom, ale medzi prvou a druhou chybou. Víťazstvo prvej nie je prekvapujúce, keďže je sama osebe silnejšia.

Podriadenosť osoby spoločenstvu nie je pohoršujúca. Ide o fakt zo sféry mechanických faktov, rovnako ako je gram na váhe

---

4 Podotýkame, že ide o substantívum „(to) kolektívne“. Vyskytuje sa opakovane. (Pozn. prekl.)

menej ako kilogram. Osoba v skutočnosti vždy podlieha spoločenskému, až po úroveň a vrátane toho, čo nazývame jej rozvojom.⁵

Napríklad práve tí umelci a spisovatelia, ktorí sú najviac náchylní chápať svoje umenie ako rozvoj ich samých, sú v skutočnosti najviac poplatní vkusu publika. Pre Huga nebolo vôbec ťažké zosúladiť kult seba a rolu „zvukovej ozveny“.⁶ Ešte jasnejšími príkladmi sú Wilde, Gide alebo surrealisti. Vedci nachádzajúci sa na rovnakej úrovni takisto podliehajú móde. Tá je vo vede ešte silnejšia než pri určovaní tvaru klobúkov. Takmer každý vedec je v područí kolektívneho názoru špecialistov.

Pretože osoba je fakticky a na základe povahy vecí v područí toho, čo je kolektívne, neexistuje s ňou súvisiace prirodzené právo.

Nemýlime sa, keď vravíme, že starovek nepoznal pojem úcty, ktorú si zasluhuje osoba. Starovek rozmýšľal príliš jasne nato, aby si vytvoril takúto zmätenú koncepciu.

Ľudská bytosť sa môže vymaniť z toho, čo je kolektívne, iba tak, že sa pozdvihne nad osobné, aby prenikla k neosobnému. V tej chvíli je v nej čosi, kúsoček jej duše, nad ktorým nič kolektívne nemôže mať nijakú moc. Ak sa dokáže zakoreniť v neosobnom dobre, čiže byť schopná čerpať z neho energiu, je schopná zakaždým, keď je presvedčená, že je to jej povinnosť, obrátiť sa proti akémukoľvek spoločenskému bez toho, aby sa musela opierať o nejaké iné. Ide síce o malú, ale skutočnú silu.

Sú situácie, keď je takmer nekonečne malá sila rozhodujúcou. Spoločnosť je oveľa silnejšia ako sám človek; ale každé spoločenské potrebuje pre svoj život operácie, ktorých elementárnym

---

5 Platnosť týchto slov môžeme vidieť práve v tom, čo sa dnes označuje ako „osobnostný rozvoj“. Ide o postupy a ciele, ktoré vždy vedú k návratu do košiara spoločnosti, hoci vo vynovenej, obrodenej podobe. Osoba (či osobnosť), ktorej rozvíjanie sa tu zdôrazňuje, nemôže konať inak, keďže jej úrovňou je kolektívne, pozostávajúce z osôb, a napokon práve ono je vlastnou hranicou jej možnosti. Nepopierame osožnosť tohto druhu rozvoja a jeho potenciál zmenšovať isté formy utrpenia. No spoločnosť obmedzená iba naň stratila zo zreteľa transcenciu, o ktorej hovorí Weilová a ktorá je vždy presahom k neosobnému. V takom prípade logika transcencie dáva o sebe vedieť prostredníctvom extrémneho typu spoločenských udalostí, slúžiacich ako výmyk z uzamknutosti v horizontalite. (*Pozn. prekl.*)

6 Ide o narážku na Hugov výrok, ktorý o sebe povedal, že je „zvukovou ozvenou“ svojho storočia. (*Pozn. prekl.*)

príkladom je sčítavanie, operácie, ktoré možno vykonať iba v mysli, ktorá zotrvá sama.

Ak by sme vedeli preskúmať, ako to využiť, umožnilo by to, aby neosobné malo navrch nad kolektívnym.

Každý, kto prenikol do oblasti neosobného, pociťuje zodpovednosť voči všetkým ľudským bytostiam. Zodpovednosť chrániť v nich nie osobu, ale všetky krehké možnosti prechodu do neosobného, prítomné v osobe.

Výzva na úctu voči posvätnosti ľudských bytostí sa musí obracať v prvom rade na týchto ľudí. Ak má byť táto výzva niečím skutočným, musí sa totiž obracať na bytosti, ktoré sú schopné ju počuť.

Je márne vysvetľovať spoločstvu, že v každej z jednotiek, ktoré ho tvoria, je niečo, čo nesmie porušiť. V prvom rade spoločstvo nie je niekto, iba ak vo fikcii; jeho existencia je iba abstraktná; rozprávať sa s ním je niečo fiktívne. A ďalej, keby bolo niekým, bol by to niekto, kto je pripravený rešpektovať iba seba.

Navyše, najväčším nebezpečenstvom nie je tendencia spoločstva utlačiť osobu, ale tendencia osoby vrhnúť sa do jeho náručia, rozpustiť sa v ňom. Možno je prvá hrozba iba zjavným a klamlivým aspektom druhej.

Ak je zbytočné prízvukovať spoločstvu, že osoba je posvätná, je tiež márne hovoriť osobe, že je posvätná. Nebude v to veriť. Necíti sa byť posvätná. Príčinou, ktorá bráni tomu, aby sa cítila byť posvätná, je to, že v skutočnosti taká nie je.

Existujú ľudia, ktorí podávajú odlišné svedectvo a v ktorých ich vlastná osoba vyvoláva určitý pocit posvätnosti. Keď tento pocit zovšeobecnia, sú presvedčení, že ho môžu pripisovať každej osobe. Žijú však v dvojitej ilúzii.

To, čo cítia, nie je autentický pocit posvätnosti, ale jeho faľošná napodobenina, produkovaná spoločstvom. Pociťujú ho v súvislosti s vlastnou osobou preto, lebo vďaka uznaniu, ktoré sa dostáva ich osobe, majú účasť na spoločenskej prestíži.

Na základe chyby veria, že môžu zovšeobecňovať. Hocako má toto zovšeobecnenie pôvod v záchveve veľkorysosti, nemôže byť dostatočne silné nato, aby pre nich bezmenná ľudská masa

skutočne prestala byť takou. Ťažko si to však budú môcť uvedomiť, keďže s ňou nie sú v styku.

Osoba je v človeku niečím, čo je v úzkych, cíti chlad, hľadá útočisko a teplo.

No tí, ktorých osoba je – hoci len perspektívne – zahrievaná spoločenským uznaním, to nevedia.

Preto sa personalistická filozofia zrodila a rozvíjala nie v ľudových vrstvách, ale v prostredí spisovateľov, ktorí sa vďaka svojmu povolaniu tešia dobrému menu a reputácii, alebo majú aspoň nádej, že ich získajú.

Jediným cieľom nadviazania vzťahov medzi spoločenstvom a osobou musí byť odstránenie toho, čo by mohlo brániť rastu a tajomnému klíčeniu neosobnej časti duše.

Nato je potrebné, aby bol na jednej strane okolo každej osoby voľný priestor, určitá miera slobody nakladať so svojím časom, takže bude môcť prechádzať na čoraz vyššie stupne pozornosti, aby bola okolo nej samota, ticho. Zároveň ju musí niečo zahrievať, aby ju úzkosť nedonútila rozpustiť sa v spoločenstve.

* * *

Ak je toto dobrom, zdá sa byť ťažké zísť pri smerovaní k zlu ďalej, ako to robí moderná, dokonca demokratická spoločnosť. Hlavne moderná továreň nie je možno veľmi vzdialená od hranice hrôzy. Každú ľudskú bytosť tu neprestajne obťažujú, dráždia zásahy iných vôlí, pričom duša zároveň pociťuje chlad, úzkosť a opustenosť. Človek potrebuje hrejivé ticho, ale dostáva ľadový hluk.

Aj keď je telesná práca námahou, nie je sama osebe ponížením. Nie je umením, nie je vedou; je niečím iným, čo však má presne takú istú hodnotu ako umenie a veda. Ponúka totiž rovnakú možnosť prístupu k neosobnej forme pozornosti.

Vypichnúť oči dospievajúcemu Watteauovi⁷ a nechať ho krútiť mlynským kameňom by nebolo väčším zločinom ako postaviť

---

7 Jean-Antoine Watteau (1684-1721), francúzsky maliar, je považovaný za prvého predstaviteľa rokoka. (Pozn. prekl.)

za továrenský pás alebo k obsluhu stroja mladého chlapca, plateného za vyrobený kus, ktorý je pritom povolaný krútiť mlynským kameňom. Odlišuje ich len to, že na rozdiel od maliara sa toto povolanie nedá rozpoznať.

Presne v tej istej miere ako umenie a veda, hoci iným spôsobom, aj telesná práca je určitým stykom so skutočnosťou, pravdou a krásou tohto univerza a s večnou múdrosťou, ktorá ho usporadúva.

Preto je pohrdanie prácou svätokrádež v rovnakom zmysle ako pošliapanie hostie.

Keby to tí, čo pracujú, cítili, keby cítili, že preto, že sú jej obeťami, sú v istom zmysle jej spolupáchateľmi, ich odpor by mal celkom inú silu, akú môže poskytnúť myslenie zameriavajúce sa na ich osobu a práva. Nebola by to už z ich strany požiadavka, bola by to vzbura celej ich bytosti, divoká a zúfalá ako v prípade mladého dievčaťa, ktoré chcú nasilu umiestniť do verejného domu; a zároveň by to bol výkrik nádeje, vychádzajúci z hĺbky srdca.

Tento pocit v nich naozaj prebýva, ale je taký neartikulovaný, že ho ani sami nevedia rozpoznať. Profesionáli pracujúci so slovom ho nedokážu vyjadriť namiesto nich.

Keď im hovoríme o ich vlastnom osude, väčšinou im rozprávame o platoch. A oni pod tlakom únavy, ktorá ich ťaží a premieňa každé úsilie o pozornosť na bolesť, s úľavou prijímajú jednoduchú jasnosť čísiel.

Zabúdajú, že oným predmetom, ktorého sa týka vyjednávanie a tiež ich sťažnosti na to, že ho od nich chceme dostať so zľavou a odmietame zaň zaplatiť jeho skutočnú cenu, nie je nič iné ako ich duša.

Predstavme si, že diabol si práve ide kúpiť dušu nejakého nešťastníka, a niekto, kto s ním má zľutovanie, vstúpi do debaty a povie diablovej: „Je od vás zahanbujúce ponúknuť len túto cenu; tá vec stojí prinajmenej dvojnásobok.“

Práve takúto ponúru frašku hralo robotnícke hnutie aj so svojimi odborníkmi, svojimi stranami a svojimi ľavicovými intelektuálmi.